

ציפור הנפש

מאת אורן יעקובי.

מחזה על פי ספרה של מיכל סנונית;

הצגה ראשונה: מאי 2009 – במסגרת פסטיבל ישראל.

מוקדש ליונתן.

תיאור במה:

וילון גדול לבן מקיף את הבמה כולה, והוא מסתיר בתוכו פתחים ממספר כיוונים. במרכז הבמה, עץ גדול וערום. על ענפיו ניצבים ציפורים בגדלים ובצבעים שונים, כולן עוצמות עיניים, ישנות ודוממות. בקדמת הבמה וכמעט לאורך כל ארוכה, מסך תול לבן המסתיר את העץ.

דמויות:

האיש האמון על ציוות ציפור נפש מתאימה לכל תינוק, טרם לידתו.	"המאחד"
האישה האחראית על הילודים. לבושה בבגד לבן הנראה כהכלאה בין מדי אחות לבגדי מלאכית.	"המיילדת"
האישה האחראית על הציפורים. בגדיה הבהירים מזכירים ציפור.	"נושאת הציפורים"
ילד כבן שמונה.	בן
אביו של בן	אבא
אמו של בן	אמא
בן דמותו של בן/חבר של בן	כפיל של בן/אלקנא
	ציפור הנפש של בן

תמונה ראשונה:

נשמע קול צופר (כמו במפעל) המבשר על תחילת עבודה. אל הבמה נכנס "המאחד", הוא מזהה את הצופים ופונה אליהם.

המאחד: עמוק עמוק בתוך הגוף שוכנת לה הנפש.

איש עוד לא ראה אותה,

אבל כולם יודעים שהיא קיימת.

ולא סתם יודעים שהיא קיימת,

יודעים גם מה יש בתוכה.

מאחוריו מואר ונחשף העץ ועליו הציפורים.

המאחד: ציפור. ציפור ששמה ציפור הנפש.

בשעה שהוא בוחן את הציפורים על העץ, נשמע קול הצופר שוב, והפעם שתי צפירות קצרות יותר ודחופות יותר. המאחד מצלצל בפעמון רוח התלוי על אחד מענפי העצים ואל הבמה נכנסת המיילדת, וכידה תינוק עטוף בבדים, היא מתקרבת אל המאחד. הוא מתמלא שמחה. היא מציגה לפניו לראווה את התינוק והוא מתמוגג. הוא מקשקש איתו קצת, מנסה להצחיק אותו.

המאחד: ועוד אף פעם,

אף פעם לא נולד אדם

שלא היתה לו נפש.

המאחד בוחן את העץ (עליו כבר יושבת נושאת הציפורים) וכמו בחנות כובעים הוא מצביע על אחת הציפורים, נושאת הציפורים מתקרבת אליה ומציגה אותה בפניו. ברגע שהיא נוגעת בה, הציפור מתעוררת לחיים. הוא בוחן לרגע את הציפור ומניד לשלילה. נושאת הציפורים מחזירה אותה למקומה והציפור חוזרת לישון. המאחד שולח את נושאת הציפורים לענף אחר, בוחן ציפור אחרת וחוזר חלילה. המיילדת מנסה לרמוז שיזדרו, אבל המאחד גוער בה:

המאחד: כל אדם שונה מחברו בגלל ציפור הנפש אשר בתוכו!

הוא חוזר להתרכז בענפי העץ ובוחר לו ציפור נוספת. הפעם נדמה שהוא מרוצה. נושאת הציפורים יורדת מהעץ עם הציפור, ומעבירה אותה לידיו. הוא בוחן עוד רגע את הציפור ואת התינוק, ואז מכניס את הציפור אל תוך הבדים העוטפים את העובר. כולם ממתינים בדריכות לראות האם התינוק 'קבל' את הציפור והאם הציפור תתחבר לתינוק. מספר רגעים של שקט שבסופם נשמע קול צחוקו של התינוק בדואט קצרצר עם ציוץ הציפור.

המאחד: הנפש נכנסת לתוכנו ברגע בו אנו נולדים

ואינה עוזבת אותנו –

אף לא פעם אחת –

כל עוד אנו חיים.

בדומה לאוויר אותו נושם האדם

מרגע הולדתו

ועד לרגע מותו.

השלושה מחייכים בהקלה. המאחד מסיר משרשרת שעל צווארו מפתח ומצמיד אותו אל התינוק. הוא קד לעבר המיילדת. המיילדת מחזירה קידה ויוצאת עם התינוק החוצה (אל מאחורי העץ)

תמונה שנייה:

שוב נשמע צופר אחד ארוך. אל מרכז הבמה ממהרת שוב המיילדת, אך הפעם עם שני תינוקות, אחד בכל יד. ניכר שעניין התאומים מרגש ומשמח את המאחד. המאחד כל כך טרוד בבחירת הציפורים ובהכוונת נושאת הציפורים, שהוא לא מבחין בכניסתו של בן שנעמד בצד ובוחן את ההתרחשות. המאחד בוחר בשתי ציפורים מהעץ. כל אחת מענף שונה, כל אחת נראית אחרת לחלוטין. הוא מכניס אותן אל הבדים העוטפים את התינוקות. כולם משתתקים וממתינים. אבל במקום צחוק וציוץ ציפורים. נשמע בכי וציוץ צרוד ומנוכר. לאחר רגע של בהלה, מבין המאחד כי טעה בהתאמת הציפורים לתאומים, והוא שולף את שתי הציפורים ומחליף ביניהן. ושוב, מטמין את הציפורים בבדי התינוקות:

המאחד: כל אדם שונה מחברו בגלל ציפור הנפש אשר בתוכו!

עתה, כשכל תינוק קיבל את הציפור הנכונה, נשמעים מתוך השקט ציוץ הציפורים וקול צחוק של שני התינוקות. המאחד, המיילדת ונושאת הציפורים נושמים לרווחה. המאחד קד קידה, המיילדת מחזירה קידה, ופונה לצאת עם התינוקות. בדרך היא נתקלת בבן העומד בדרכה, נבהלת.

בן: אין לי ציפור.

נדמה שהם לא מבינים.

בן: סליחה... אני חושב שלא קיבלתי ציפור כשנולדתי.

המאחד בוחן את בן ואז פורץ בצחוק גדול, השתיים מצטרפות ובן לא מבין מדוע הם לועגים לו.

בן: לאמא שלי יש ציפור. אפילו לאבא שלי יש ציפור. אני חושב. אבל לי אין.

המאחד מסמן למיילדת לצאת עם התינוקות והיא עושה כן (היא עוקפת את הילד בחשש וניכר שהיא חוששת מבן האנוש הקטן). בינתיים הוא מסמן לנושאת הציפורים להוציא את הילד. אלא שבן מתחמק ממנה. המאחד חוזר לעמוד ניצב על המשמרת.

בן: בטוח שלחברים שלי יש ציפורים. אבל לי? לי אין. אני חושב.

המאחד, ששומע את הספק בקולו של הילד, פונה אל בן ומביט בו במבט מוכיח. בן מתעשת.

בן: אני בטוח.

המאחד לא מסיר את מבטו מבן. בן שוב בספק.

בן: אני חושב שאני בטוח.

המאחד מפנה את מבטו מבן, מרוצה. בן מתמלא בטחון.

בן: אני בטוח: בטוח שאני בטוח. בטוח. אין לי ציפור.

בטו-טו-ח!

למאחד כבר אין סבלנות והוא מורה לנושאת הציפורים להיפטר מהמטרד. היא אוזרת אומץ, "מנקרת" את בן כציפור והודפת אותו החוצה. המאחד חוזר "לעמדתו". הסדר שב על כנו.

תמונה שלישית:

המאחד חוזר לקדמת הבמה, מסמן לנושאת הציפורים לעלות על העץ ולמיילדת לצאת. וממתין. בן, מתגנב חזרה ומתקרב אליו, אבל המאחד בוחר להתעלם. בן מושך במכנסיו, המאחד מפנה את מבטו.

בן: סליחה...

המאחד מתעלם.

בן: סליחה אדוני...

המאחד מתעלם.

בן: אדוני, אני רוצה ציפור...

אני רוצה את הציפור שלי!

המאחד מתעלם. נשמע צופר, הוא נושם לרווחה. מוכן לחזור לתפקידו.

כשהמיילדת נכנסת (ובידה תינוק) נעמד בן בדרכה ומסרב לזוז.

בן: אין לי ציפור. אין.

המיילדת מנסה לעבור, אך נכשלת.

בן: ובלי ציפור חדשה, אני לא אז מפה.

המיילדת פוחדת ומסמנת למאחד שיעזור לה. הוא נטרף משבירת השגרה, מתעצבן ומתקרב לבן. מחליט לשים לכל זה סוף.

המאחד: עמוק עמוק?

בן מניד לשלילה

המאחד: בתוך הגוף?
בן מניד לשלילה.
המאחד: איש לא ראה אותה, אבל יודעים שהיא קיימת.
בן מניד לשלילה.
המאחד: קיימת!
בן: לא.
המאחד: קיימת!!!
בן: לא!
המאחד: בתוך הנפש, במרכז, עומדת לה על רגל אחת –
בן: ציפור.
המאחד: ציפור! ציפור ששמה –
בן: ציפור הנפש!
המאחד: והיא מרגישה כל מה שאנחנו מרגישים!

בן שוב מניד לשלילה, עוד בטרם המאחד מספיק לענות, נשמעות שתי צפירות, קצובות וחזקות. אבל המיילדת לא יכולה להתקרב לעץ ובן לא מוכן לוותר. עתה הסבלנות אוזלת למאחד והוא פותח במרדף אחרי הילד. אבל בן זריז ממנו, והוא מתחמק. נושאת הציפורים יורדת מהעץ, וגם היא מצטרפת למרדף, אבל בן זריז גם ממנה. אחרונה להצטרף (ובזהירות יתרה) היא המיילדת. גם ממנה בן מצליח להתחמק. וכשנדמה שהשלושה סוגרים עליו, והוא בגבו לעץ, הוא ממחר ומטפס עליו. נשמע צופר בשלישית, והפעם הצליל "עייף ושובור"...

תמונה רביעית:

בן מסרב לרדת מהעץ, והוא גם לא מאפשר לאף אחד לעלות. משהם נואשים, הם מתיישבים עיפים ומיואשים מתחת לעץ ואילו הוא משקיף על השלושה.

המאחד: אף פעם!
נושאת הציפורים: אף פעם!
המיילדת: אף פעם לא נולד אדם-
המאחד: אף פעם לא נולד אדם שלא היתה לו נפש
נושאת הציפורים: ציפור נפש.
המאחד: נפש וציפור נפש!!

השלושה מיואשים. מבחוץ נשמעים קולות מחדר הלידה. המאחד נעמד. נושאת הציפורים והמיילדת אחרינו. הוא בוחן את בן שעל העץ.

המאחד: נולד?
נושאת הציפורים והמיילדת: (בוחנות את בן) נולד.
המאחד: חי?
נושאת הציפורים והמיילדת: (בוחנות את בן) חי.
המאחד: ציפור נפש?
נושאת הציפורים: ציפור נפש?
המיילדת: ציפור נפש?

הם מסתכלים לכיוונו של בן, הוא מחזיר מבט שולל. למאחד יש רעיון והוא מסמן לבנות להיצמד אליו, השלושה מתרחקים מהעץ ומתגודדים (בן מנסה להקשיב).

המאחד: בתוך הנפש,
במרכזה,
עומדת לה על רגל אחת –
נושאת הציפורים: ציפור. ציפור ששמה ציפור הנפש.
המאחד: והיא מרגישה כל מה שאנחנו מרגישים.
מיילדת: כל מה - ?
נושאת הציפורים: - שאנחנו מרגישים?
המאחד: כל מה שאנחנו מרגישים.

השלושה מהנהנים ומסכימים. הם מתקרבים חזרה לעץ.

המאחד: כשמישהו פוגע בנו, מתרוצצת לה ציפור הנפש
בגופנו אנה ואנה לכל כיוון,
סובלת כאבים קשים.

המאחד מתקרב לבן וחורץ לשון. אבל הדבר לא משפיע על בן. הוא ממשיך לנסות ולעלוב בו, אבל בן נותר אדיש. המאחד חוזר לחברותיו, מובס. לנושאת הציפורים יש רעיון.

נושאת הציפורים: כשמישהו אוהב אותנו,
מקפצת לה ציפור הנפש,
בדילוגים קטנים ועליזים,
קדימה ואחורה,
הלוך ושוב.

נושאת הציפורים נעמדת קרוב לעץ, היא מעפעפת בעיניה ומנופפת בכישרונות לבן, אבל לא נרשמת שום התרגשות מכיוונו. היא שולחת נשיקה באוויר לכיוונו של בן, אבל שוב הוא אדיש. נושאת הציפורים מבולבלת, כדי לבחון אם באמת היא עשתה את הפעולות הנכונות, היא משגרת לכיוונו של המאחד והמיילדת נשיקה באוויר. השניים מתחילים לקפץ בדילוגים קטנים קדימה ואחורה, הלוך ושוב.

המיילדת: כשמישהו קורא בשמנו,
מקשיבה ציפור הנפש היטב לקולו,
על מנת לזהות איזו מין קריאה היא זו.

היא מתקרבת לעץ. פותחת את פיה, אבל נזכרת שאינה יודעת את שמו של הילד.

המיילדת: ילד...?
בן:
המיילדת: בן. (נשימה. קוראת בשמו) בן-ן ...
בן: מ-ה?
(היא מביטה אל שני חבריה, והם מעודדים אותה להמשיך)
המיילדת: בן!
בן: מה?
המיילדת: בן-בן-בן!
בן: מה-מה-מה?
המיילדת: ב-א-א-א-א-א-א-ן...

מ-א-א-א-א-א-ה? בן:

מיואשת היא חוזרת אל השניים.

המאחד: כשמישהו כועס עלינו,
מתכנסת לה ציפור הנפש בתוך עצמה,
והיא שקטה ועצובה.

הוא מתקרב לבן, מגייס את כל כוחותיו, מתנשף, רושף, מתחמם, הוא מתכוון לגעור בבן, בן מביט בו במבטו הלא מתרגש, ורגע לפני שהמאחד פוצח בצעקות, עוקפת אותו נושאת הציפורים, ומטפסת על העץ.

נושאת הציפורים: וכשמישהו מחבק אותנו, ציפור הנפש,
(היא מתיישבת ליד בן ומחבקת אותו)
השוכנת עמוק עמוק בתוך גופינו,
גדלה וגדלה,
עד שהיא ממלאה כמעט את כל המקום בתוכו.
עד כדי כך טוב לה בחיבוק.

בן יושב מחובק על ידי נושאת הציפורים, מבטו נותר תלוי. היא מחבקת אותו, ובוזנת אותו. היא משחררת אותו מחיבוקה, ובוזנת אותו. אין שינוי במצבו. היא נשארת לישבת לידו. כולם מיואשים.

המאחד: כשמישהו פוגע בנו –
כולם מנידים לשלילה
נושאת הציפורים: כשמישהו אוהב אותנו
כולם מנידים לשלילה
המיילדת: כשמישהו קורא בשמנו
כולם מנידים לשלילה
המאחד: כשמישהו כועס וכשמישהו מחבק...

כולם מנידים לשלילה. נושאת הציפורים יורדת מהעץ.

המאחד: נולד?
נושאת הציפורים והמיילדת: נולד.
בן: נולדתי.
המאחד: חי?
נושאת הציפורים והמיילדת: חי.
בן: אני חי.
המאחד: ציפור נפש?
נושאת הציפורים: ציפור נפש?
המיילדת: ציפור נפש?
בן: ציפור נפש?
כל הארבעה: אין.

תמונה חמישית

על העץ יושבים מיאשיים בן, המאחד ונושאת הציפורים. מתחת לעץ, צועדת מצד לצד המיילדת. היא ממלמלת לעצמה כשהשלושה עוקבים אחריה ביאוש. מדי פעם היא נעמדת, מרימה את ראשה ואז חוזרת לצעוד ולמלמל. לפתע יש לה רעיון. היא מוציאה מאחד הכיסים שלה שלושה משקפי שמש מיוחדים, מחלקת למאחד ולנושאת הציפורים. השלושה מרכיבים אותם באותו הרגע, אז, זהירה מאוד היא ניגשת לגזע העץ, היא פותחת אותו (שתי דלתות גדולות שהיו חבויות בתוך הגזע) אור חזק מציף את הבמה. המאחד שולף מהגזע יומן משרדי גדול, הוא מדפדף בו, בוחר עמוד (תאריך) ומציג אותו בפני בן (שעדיין על העץ)

בן: (מקריא מהיומן) זה פשוט ומובן,
כשפותחים היומן,
וחוזרים אחורה בזמן:
ליום שישי, לפני חצי שנה וקצת,
שעה: שלוש עשרה דקות לפני אחת.

מתוך הגזע ואלומת האור יוצא אבא (אוחז בשקיות)

בן: אבא!

רגע אחר כך יוצאת מהגזע אמו של בן, גם היא מחזיקה שקיות עם קניות.

בן: אמא!

בן מביט בהם מסוקרן. אחריהם יוצא מתוך העץ, כפיל של בן.

בן: מה?... זה אני....

המאחד מסמן לו להיות שקט. והארבעה מביטים בהוריו של בן ובכפיל שלו. הכפיל רץ אל השקיות שאביו מחזיק.

הכפיל: מתנות!

אבא: בן, אל תיגע בשקיות!

הכפיל: (רץ לאמו) הפתעות!

עוד בטרם מספיקים לעצור אותו, הוא שולף משם שמלת הריון גדולה

אמא: (לאבא) לא כך זה אמור להיות...

הכפיל: (מציץ בכל השקיות) שמלות? חולצות?

(שולף חולצת הריון ענקית) אוהלים?

אמא: אלה בגדים!

הכפיל: כאלה גדולים?

זה בטח בשביל פילים!

אבא: (צוחק) פילות, אם נדייק...

(האמא מביטה בו מזועזעת) מה? אני בסך הכל קצת צוחק...

הכפיל: (שולף דובי ורוד) דובון? אני כבר לא משחק עם בובות!

אבא: לא... תראה... אה... או... כי...

אמא: אנחנו מביאים לך אחות!

הכפיל: אחות!?

אבא: אחות קטנה...

הכפיל: בשבילי? מה? מתנה?
אמא: מה אתה אומר? יפה?
הכפיל: איפה יש פתק החלפה?

אבא ואמא בוחנים את הכפיל, אבל הוא לא מגיב. אחרי רגע, ההורים צוחקים.

אבא: הוא צוחק.
אמא: בוודאי, זה חוש ההומור שלך.
אבא: אנחנו גדלים, מעכשיו באמת נהיה משפחה.

הכפיל לא מגיב.

אבא: בן בן?
אמא: בן בן?
הכפיל: רק מעכשיו נהיה משפחה?
ומה היינו עד עתה?
וכמה זמן אתם מסתירים ממני את הסוד?
ואת החדר שלי תצבעו פתאום בוורוד?
זה לא הוגן ואין בזה שום היגיון
בכלל תפסיקו עם הדבר הזה – ההריון...

אבא: בן בן, אתה מקנא?
אמא: מה פתאום 'מקנא'. אין לו סיבה.
אתה כועס?
אבא: מה יש לכעוס? תהיה לו אחות קטנה.

עצוב?
אמא: לא. כאוב?
אבא: לא. לחוץ?
אמא: לא. חמוץ?
אבא: לא. אין טעם בכל ה..... ה..... האלה.

אבא ואמא: הוי, בן בן, אהוב,
תזכור, זה חשוב:

מוטב לא לכעוס, לא כדאי להתעצבן,
אסור לקנא, בשביל מה להסתכן,
אל תתעצב,
ולא תתאכזב,
אל תתלונן,
אל תתאונן,
אל תתעקש,
אל תבקש,
אל תתייאש,

הכפיל: אבל -

אמא: חבל...

הכפיל: אבל -

אבא: חבל!

הכפיל: אבל -

אמא ואבא: זה בזבוז של זמן בכלל!

תמונה שישית

המאחד מקפיא באחת את ההורים והכפיל. הוא מתחיל להתהלך סביב העץ, המיילדת קופצת אחריו, צועדת בעקבותיו ומחכה למוצא פיו. אליהם מצטרפת נושאת הציפורים, ואחרון בשיירה הוא בן. לפתע המאחד נעמד.

המאחד: ממה עשויה ציפור הנפש?

בן: ממה?

נושאת הציפורים: אה, זה דווקא פשוט מאוד.

היא עשויה מגרות מגרות.

בן: מגרות?

המיילדת: מגרות!

בן: מגרות?!

נושאת הציפורים: יש מגרה לשמחה,

המיילדת: ויש מגרה לעצב.

נושאת הציפורים: יש מגרה לקנאה,

המיילדת: ומגרה לתקווה
נושאת הציפורים: יש מגרה לאכזבה
המיילדת: ומגרה לייאוש.
נושאת הציפורים: יש מגרה לסבלנות
המיילדת: ויש מגרה לעצבנות.
נושאת הציפורים: גם –
בן: מגרה לשנאה?
נושאת הציפורים והמיילדת: יש!
בן: ומגרה לכעס?
(השלושה מהנהנים)
בן: ומגרה לפינוק?
(השלושה מהנהנים)
בן: מגרה לעצלנות ומגרה לריקנות ומגרה –
המאחד: מגרה לסודות הכי כמוסים,
זוהי מגרה שאותה כמעט שלא פותחים.
ויש עוד מגרות,
אתה יכול להוסיף בעצמך כל מה שאתה רוצה...
בן: רגע! אני קצת לא מבין. יש לי ציפור?
הם מהנהנים
בן: והיא עשויה מגרות?
הם מהנהנים
בן: ובתוך המגרות יש מלא רגשות?
הם מהנהנים
בן: אז למה אני לא מרגיש אותם? ... את הרגשות?
אולי המגרות שלי ריקות?
אולי הן נעולות?
אולי הציפור שלי לא יודעת איך לפתוח את המגרות?
המאחד: מגרות אלה אי אפשר לפתוח סתם כך,
כי כל מגרה נעולה במפתח המתאים רק לה –

נשמע צופר ארוך, כולם מזנקים לעמדות, המיילדת אווזת בתינוק עטוף בכדים, נושאת הציפורים

עולה על העץ והמאחד בוחר בציפור. הוא מכניס את הציפור אל תוך הבדים העוטפים את התינוק. מספר רגעים של שקט שבסופם נשמע קול צחוקו של התינוק בדואט קצרצר עם ציוץ הציפור. הארבעה מחייכים בהקלה. המאחד מסיר משרשרת שעל צווארו מפתח ומצמיד אותו אל התינוק.

המאחד: כל מגרה נעולה במפתח המתאים רק לה, וציפור הנפש,

היא היחידה היכולה לפתוח את מגירותיה.

המייילדת: היא מסובבת את מפתח המגרה אותה היא רוצה לפתוח, מושכת בידיה,

נושאת הציפורים: וכל מה שנמצא בתוכה יוצא לחופשי אל תוך הגוף.

המאחד קד קידה למייילדת. היא מחזירה קידה ונעלמת עם התינוק מעבר לעץ.

נושאת הציפורים: לפעמים יכול האדם לבחור לעצמו ולסמן לציפור אילו מפתחות לטובב ואילו מגרות לפתוח.

ולפעמים זוהי הציפור שמחליטה בשבילו.

בן: אני לא מבין...

נושאת הציפורים: למשל: הוא רוצה לשתוק ומורה לציפור לפתוח את מגרת השתיקה.

המאחד "נועל את פיו" וממתין. שקט. לפתע הגוף שלו מתחיל לגלות סימני עצבנות. תנועות קטנות ו"בלתי רצוניות" מתחילות מכפות הרגליים, דרך רגליים, האגן, הבטן, הידיים והצוואר.

המייילדת: אבל הציפור על דעת עצמה, פותחת לו את מגרת הדיבור, והוא מדבר ומדבר בלי לרצות.

עתה, גם ראשו של המאחד "נדבק בתנועה" והוא פותח את פיו ומתחיל לשיר במקצב ג'יבריש. גיבוב הג'יבריש הקצבי מדביק את המייילדת, נושאת הציפורים ובן. והם מצטרפים לתנועה. המאחד מצליח בסופו של דבר "להשתלט" על גופו ולעצור את התנועה והג'יבריש. הוא קורא את כולם לסדר.

המייילדת: או דוגמא אחרת: הוא מבקש להאזין בסבלנות

המאחד מקשיב בקשב לרב לדברי המיילדת. אבל נשימותיו הופכות קצובות ועצבניות.

נושאת הציפורים: ואילו היא פותחת לו את מגרת העצבנות הגורמת לו להתעצבן.

נדמה שעוד רגע המאחד יתפרץ, והמיילדת ממהרת להרגיע אותו:

המיילדת: ציפור שפותחת מדי בוקר את מגרת השמחה,

השמחה נשפכת ממנה אל תוך גופו

והאדם שלה שמח.

חיוך מתפשט על פניו של המאחד. נושאת הציפורים פונה אל בן, ולא שמה לב שכל מה שהיא אומרת מתרחש אצל המאחד ומשתלט עליו.

נושאת הציפורים: ואילו ציפור שפותחת לו

את מגרת הכעס,

הכעס נשפך ממנה ומשתלט

עליו כליל.

המיילדת: ועד שהציפור אינה סוגרת את המגרה בחזרה,

אין הוא מפסיק לכעוס.

המיילדת ונושאת הציפורים מחבקות את המאחד משני צדדיו, והוא נרגע.

נושאת הציפורים: וקורה שהוא מקנא בלי להתכוון כלל.

המיילדת: וקורה שהוא מקלקל דווקא כשהוא רוצה לעזור.

נושאת הציפורים: כי ציפור הנפש היא לא תמיד ציפור ממושמעת

המיילדת: ועושה לו לפעמים צרות...

בן: אז הציפור שלי עשתה לי את כל הצרות?

היא אשמה?

בגללה... בגללה... הכל קרה?

המאחד, נושאת הציפורים והמיילדת מחליפים מבטים כלא מבינים על אילו צרות מדבר בן. וכדי לענות להם, בן ניגש לגזע ושולף את היומן המשרדי הגדול, מדפדף בו, בוחר עמוד -

תמונה שביעית

בן: (מקריא מהיומן) זה פשוט ומובן,
כשפותחים היומן,
וחוזרים אחורה בזמן:
יום ראשון, לפני יומיים,
שעה: שתיים עשרים ושלוש בצהריים.

מתוך הגזע צצים אבא (האוחז בסיר), אמא (בהריון מתקדם) והכפיל של בן, עם ילקוט בית ספר על הגב.

אבא: מה העניינים?
כפיל של בן: הכל נעים.
אמא: ובבית הספר?
כפיל של בן: הכל בסדר.
אבא: ועם החברים?
כפיל של בן: מסתדרים.
אמא: ומה אמרה המורה?
כפיל של בן: אני לא אשם במה שקרה!!!!

אבא ואמא מחליפים מבטים, הכפיל שולף מהילקוט מכתב מהמורה ומגיש לאמו.

אמא: (מלטפת את הבטן) אסור לי להתלהב.

הכפיל מגיש את המכתב לאביו.

אבא: (מציג את הסיר) אני מערבב.

הכפיל מגיש את המכתב לאמו.

אמא: אני לא רוצה להתערב...

הכפיל מגיש את המכתב לאביו.

אבא: אני לא מעוניין להתעצב -

הכפיל מגיש את המכתב לאמו.

אמא: אני בהריון!

הכפיל מגיש את המכתב לאביו.

אבא: (מתכוון לצאת) פשטידת הקינמון!

אמא: זה לא בריא לעובר!

אבא: לי אין כוח כבר!

אמא: זה בטח אותו סיפור חוזר.

אבא: שוב הרביץ לחבר...

אמא: (מתפנקת) אני מאוד רעבה....

אבא: (רץ אליה עם הסיר) זה כבר מוכן אהובה...

אבא מתיישב ליד אמא, ומאכיל אותה ישירות מהסיר, היא מלטפת את בטנה והשניים מאושרים.
הכפיל מביט רגע, פותח את המכתב ומקריא.

הכפיל:

להורים של בן שלום,

זה סיכום מעלליו היום –

בהפסקה ראשונה,

הוא רב עם אלקנא,

ניסיתי לעשות בירור,

מי אשם בסיפור,

מסתבר שבן חש קינאה,

בכדור החדש של אלקנא

הוי, בן בן, אהוב,

אבא ואמא:

נחזור על זה שוב:

מוטב לא לכעוס, לא כדאי להתעצבן,

אסור לקנא, בשביל מה להסתכן,

אל תתעצב,

ולא תתאכזב,

אל תתלונן,

אל תתאונן,

אל תתעקש,

אל תבקש,
אל תתייאש,
אבל - הכפיל:
חבל... אמא:
אבל - הכפיל:
חבל! אבא:
אבל – הכפיל:
חסל! אמא ואבא:

הכפיל לא זז, הם תולים בו את מבטם, הוא משפיל מבט וחוזר למכתב.

הכפיל:
בשיעור זימרה,
של המורה זמירה,
הוא נשלח למנהל,
כי התחיל להשתולל,
ניסיתי לעשות בירור,
מי אשם בסיפור,
הוא בעט בניר,
כי טען שהסתיר -

אבא ואמא והכפיל:

(ההורים מציינים את האיסור: לא, אל וכו'. הכפיל משלים את הרגשות: לכעוס, להתעצבן וכו')

הוי, בן בן, אהוב,
נחזור על זה שוב:
מוטב לא לכעוס, לא כדאי להתעצבן,
אסור לקנא, בשביל מה להסתכן,
אל תתעצב,
ולא תתאכזב,
אל תתלונן,
אל תתאונן,
אל תתעקש,
אל תבקש,

אל תתייאש,	
אבל -	הכפיל:
חבל...	אמא:
אבל -	הכפיל:
חבל!	אבא:
אבל –	הכפיל:
חסל!	אמא ואבא:

הכפיל לא זז, הם תולים בו את מבטם, הוא משפיל מבט וחוזר למכתב.

ובסוף היום,	הכפיל:
נעלב כך פתאום,	
וקילל בלי חשבון,	
את לילך וירון,	
ניסיתי לעשות בירור,	
מי אשם בסיפור,	
לא הצלחתי, אבל כנראה,	
ששוב בן אשם בעניין הזה.	

אבא ואמא מביטים בו כאומרים "אתה יודע מה בא עכשיו", והוא ממשיך:

הוי, בן בן, אהוב,
נחזור על זה שוב:
מוטב לא לכעוס, לא כדאי להתעצבן,
אסור לקנא, בשביל מה להסתכן,
לא להתעצב,
ולא להתאכזב,
לא להתלונן,
ולא להתאונן,
לא להתעקש,
לא לבקש,

לא להתיימש,

אבל -

חבל...

אבל -

חבל!

אבל –

חסל!

ההורים מרוצים שבן הפנים את המסר. אבל הוא עדיין לא נרגע. במהלך הפזמון מצטרף בן.

הכפיל: וזה בכלל לא חשוב ומקובל,

שאלקנא בכוונה,

התגרה בי עם הכדורסל?

בן: ואסור להסביר ואין ויכוח

על ניר שרצה להסתיר

כדי שלא אקריא מהלוח?

הכפיל ובן: וירון ולילך,

שדיברו מלוכלך,

ואמרו שאני ככה וכך?...

אבא ואמא מסתכלים זה בזו, לוקחים נשימה ומתחילים:

אבא ואמא: הוי, בן בן, אהוב,

נחזור על זה שוב:

מוטב לא לכעוס, לא כדאי להתעצבן,

אסור לקנא, בשביל מה ל---

בן שעל העץ צועק: מספיק!!!!

תמונה שמינית

שקט משתרר, אבא, אמא והכפיל – נאלמים דום. המאחד, נושאת הציפורים והמיילדת קופאים. ובתוך השקט המקפיא שנוצר, נשמעות נשימותיו הקצובות של בן, עצבני, מתוח, מתנשף. בין נשימה לנשימה, אפשר לשמוע חלש מאוד ציוץ של ציפור.

בן כל כך מוטרד שהוא לא שומע את ציפור הנפש החלשה שלו. ככל שהנשימות שלו הופכות מהירות יותר והוא מתעצבן, כך מתגבר ציוץ ציפור הנפש שלו. השלושה שומעים את מה שבן מתעקש שלא לשמוע.

בן משגן וחוזר ואומר לעצמו בתוקפנות את 'פזמון האיסורים', ככל שהוא מדכא בעצמו את הרגש יותר ויותר, כך בהתאמה הולכת ונחלש קול ציוץ ציפור הנפש שלו.

בן: מוטב לא לכעוס! לא כדאי להתעצבן!

אסור לקנא! בשביל מה להסתכן!

המאחד: ששש!

בן: (ממשיך את המנטרה) לא להתעצב!

ולא להתאכזב!

המאחד והמיילדת: ששש!!!

בן: (ממשיך) לא להתלונן!

ולא להתאונן!

המאחד, המיילדת ונושאת הציפורים: ששש!!!!!!

בן משתתק. ציוץ ציפור הנפש שלו כמעט ונעלם.

בן: (כועס ולא מבין) מה?

השלושה מחייכים

בן: מה? מה?! מההההה?!?!?!!

השלושה מסמנים לו לשתוק שוב.

בן: למה לשתוק?! מה קרה?! למה אתם משתיקים אותי?!?!!

הוא מתעצבן, והציוץ הציפור שוב מתגבר. הפעם הוא שומע את הציפור.

בן: ציפור?

הם מהנהנים.

בן: של מי הציפור הזאת?

השלושה מצביעים עליו.

בן: שלי?! ציפור הנפש שלי?

זאת ציפור הנפש שלי שמצייצת?

אתם בטוחים?

הם מהנהנים

בן: אתם בטו-טו-טוחים!?

הם מהנהנים.

בן שר את הפזמון שוב, אבל הפעם ללא האיסורים. בין המילים שהוא כן הוגה, נשמע ציוץ הציפור המתגבר.

בן: לה לה לה לכעוס, לה לה לה להתעצבן,

לה לה לה לקנא, לה לה לה להסתכן,

לה לה להתעצב,

לה לה להתאכזב,

לה לה להתלונן,

לה לה להתאונן,

לה לה להתעקש,

לה לה לבקש,

לה לה להתייאש,

הוא מתמלא שמחה, מתחיל לצחוק ולקפץ. בהדרגה נשמע ציוץ הציפור שלו יותר ויותר. הוא מדביק את השלושה בצחוק שלו ובשמחה שלו. ואל ציוץ הציפור שלו מצטרפים הציוצים של ציפורי הנפש של השלושה. ואז במפתיע נעמד בן.

בן: יש לי ציפור! יש לי ציפור! תודה! תודה רבה!

המאחד: מה שהכי חשוב – זה להאזין היטב לציפור.

כי קורה שציפור הנפש קוראת לנו, ואנו לא שומעים.

נושאת הציפורים: חבל

המיילדת: חבל

המאחד: חבל, היא רוצה לספר לנו על עצמנו,

היא רוצה לספר לנו על הרגשות שנעולים במגרות שבתוכה.

בן: אז אני רק צריך להיות בשקט ולשמע אותה?

וכולם שומעים את הציפורים שלהם ככה?

נושאת הציפורים: יש מי ששומע אותה לעיתים קרובות

המיילדת: יש מי ששומע אותה לעיתים רחוקות.

המאחד: ויש מי ששומע אותה

רק פעם אחת בחיים.

לכן כדאי,

אולי מאוחר בלילה, כששקט סביב,

להקשיב לציפור הנפש שבתוכנו,

עמוק עמוק –

בן: בתוך הגוף...

תמונה תשיעית

בן עוצם את עיניו, פוסע מספר פסיעות קדימה (ומתנתק מהשלושה) סביבו חושך יורד. הוא נושם נשימות עמוקות, חיוך מתפשט על פניו. דממה.

בן: ציפור?

ציפור הנפש?

ציפור הנפש שלי?...

מאחוריו, בתוך אלומת האור שמקיפה אותו, עולה וצצה ו"יוצאת" ממנו, ציפור הנפש שלו.

בן: את –

ציפור הנפש: אני?

בן: את הציפור שלי.

ציפור הנפש: ואתה האדם שלי.

בן: איפה היית?

ציפור הנפש: פה.

בן: פה?

ציפור הנפש: איתך.

בן: איתי?
ציפור הנפש: כל הזמן.
בן: איך לא שמעתי אותך? לא הרגשתי אותך...
ציפור הנפש: כי ככה רצית.
בן: אני? רציתי?
ציפור הנפש: אמרת לי לא לכעוס, לא להתעצבן,
שאסור לקנא, בשביל מה להסתכן,
לא להתעצב,
בן: אז לא פתחתי את מגרת העצב,
לא להתאכזב,
ציפור הנפש: ולכן גם מגירת האכזבה נשארה סגורה,
בן: לא להתלונן... ולא להתאונן... לא להתעקש,
ציפור הנפש: גם לא לבקש, ולא להתייאש,
בן: כי... זה אסור.
ציפור הנפש: מי אמר?
בן: הגדולים!

אבא ואמא של בן מוארים, הוא משקיף אליהם.

ציפור הנפש: גם גדולים לפעמים טועים.
בן: באמת?
ציפור הנפש: כולם לפעמים טועים, לא?
בן: אז מותר?
ציפור הנפש: מה?
בן: לכעוס ולהתעצבן ולקנא ולהתעצב...?
ציפור הנפש: ולשמוח, ולצחוק, לחבק, ולאהוב, ולפרגן. כן מותר, הכל מותר –
בן: מותר להרגיש הכל?
ציפור הנפש: ה-כ-ל!
בן: (להוריו) אבל אמרתם שאסור!
אבא: זה לא שאסור, זה רק ש...
אמא: זה רק ש... חשבנו שכך יהיה לך טוב יותר:

אבא: כן, כן, שיהיה לך טוב יותר...
אמא: שתהיה מאושר יותר.
אבא: שיהיו לך חיים שלווים יותר ורגועים,
אמא: בלי דמעות, בלי כעסים.
אבא: בלי כאב, בלי קשיים.
אמא: בלי לבזבז אנרגיות מיותרות על תחושות לא נעימות.
אבא: עשינו את זה בשבילך.
אמא: כי אנחנו אוהבים אותך.
אבא: אבל מסתבר שגם גדולים לפעמים טועים.
אמא: כולם לפעמים טועים, לא?
בן: כן.
אמא: סליחה.
אבא: סולח?

בן בוחן את הציפור.

ציפור הנפש: שאפתח את מגירת הסליחה?

בן מהנהן. הציפור מורידה מעל צווארה את המפתח, פותחת מגירה. בן נושם עמוקות, חיוך נמתח על שפתותיו.

בן: כן, אני סולח.
(לציפור הנפש) וואוו... זה... מדגדג כזה... בפנים... זה...
ציפור הנפש: אושר.
בן: כן! אבל לא ביקשתי שתפתחי את מגירת האושר.
ציפור הנפש: כשנתפתחת מגירת הסליחה, נפתחת גם מגירת האושר מיד, בלי בקשה מיוחדת.

בן מאושר מחבק ומנשק את אביו ואמו.

בן: אז בעצם את אשמה!

ציפור הנפש: אני?
בן: כי כל פעם שכעסתי או התעצבתי, זה היה בגללך.
ציפור הנפש: בגללי?
בן: את פתחת את המגרות עם הכעס והעצבים וה... ה... אז את אשמה –
ציפור הנפש: אני לא.
בן: את כן.
ציפור הנפש: אני באמת פתחתי את המגירה ושחררתי את הרגש, אבל אתה אחראי מה לעשות איתו.
בן: מה לעשות עם מה? אני לא מבין.
ציפור הנפש: אם מישהו כך פוגע נורא,
מפתח,
מנעול,
מגירה;
ההרגשה את כולך ממלאה,
מתפשטת,
מתעצמת
גדלה;
ועכשיו זהו זמן הבחירה:
איך להגיב? בטוב או ברע?
איך לנהוג ומה לעשות?
ואיך לנתב החוצה את כל הרגשות?

אם מישהו כך פוגע נורא,
אתה יכול:
לפגוע בחזרה
או שאולי
להכות בלי הכרה
ואולי
להתרחק וללכת הביתה
או שדווקא
להודות בכנות שנפגעת ...

בן: זה בידיים שלי? אני המחליט?
ציפור הנפש: בדיוק.

מתוך גזע העץ, יוצא אלקנא ומשחק בכדור חדש ונוצץ. הציפור בוחנת את בן.

ציפור הנפש: מה קרה?
בן: זה אלקנא. אלקנא עם הכדור החדש שלו.
ציפור הנפש: זה כדור יפה.
בן: מאוד. הלוואי שהיה לי כדור כזה...

בן מתנשף בכבדות, והציפור פותחת במקביל מגירה. הוא מביט בה.

בן: את רואה, את פתחת עכשיו את מגירת הקינאה. את אשמה!
ציפור הנפש: אבל כבר אמרתי לך, אתה זה שתחליט מה לעשות.
אתה יכול להשתמש בקינאה ו...
בן: (לאלקנא) זה כדור מכוער ודפוק -
ציפור הנפש: ולקלל ולקלקל... או שאתה יכול -

בן חוטף את הכדור מאלקנא

ציפור הנפש: לחטוף את הכדור. או שאתה יכול...

בן מחזיר את הכדור לאלקנא.

בן: (לאלקנא) זה כדור ממש מעולה. רוצה לשחק?
ציפור הנפש: להודות בקינאה שלך. עכשיו אלקנא וציפור הנפש שלו יחליטו איזו מגירה לפתוח. מגירת האנוכיות –
אלקנא: לא רוצה.
ציפור הנפש: או מגירת הנדיבות
אלקנא: בטח! בכיף! נשחק אחד על אחד?

ציפור הנפש: מגירת הנדיבות פותחת איתה עוד מגירות: מגירת האושר (אלקנא מחייך) ומגירת החברות (בן ואלקנא מחליפים 'כיפים').

אלקנא: היום בארבע אחר הצהריים במגרש?

בן: קבענו!

אלקנא: קבענו!

אלקנא יוצא ובן חוזר לציפור שלו.

בן: אני אחראי! ויש לי עוד שאלה...

ציפור הנפש: בבקשה...

בן: אם, רק לדוגמא מישהי, למשל, שקוראים לה עופרי, נגיד, אומרת לי שהיא קצת, בערך, יתכן ו, כאילו, ממש, אולי, לדוגמא-למשל-נגיד, אוהבת אותי. אז את פותחת את מגרת האהבה-

ציפור הנפש: אם עופרי דברי אהבה אמרה,

מפתח,

מנעול,

מגירה;

האהבה את כולך ממלאה,

מתפשטת,

מתעצמת

גדלה;

ועכשיו זהו זמן הבחירה:

לסרב? או לאהוב חזרה?

איך לנהוג ומה לעשות?

ואיך לנתב החוצה את כל הרגשות?

אם עופרי דברי אהבה אמרה,

אתה יכול:

לגלות שאתה לא רוצה חברה

או שאולי ---

בן: (קוטע אותה) להגיד שגם אני קצת, בערך, יתכן ו, כאילו, ממש, אולי,
לדוגמא-למשל-נגיד, אוהב אותה...
זה בידיים שלי. אני המחליט

ציפור הנפש: בדיוק.

בן: אבל... אפילו ש - ..שלפעמים הרגש כל כך חזק ש - ?

ציפור הנפש: שאתה חושב שהוא זה שמחליט...

בן: כן!

ציפור הנפש: אבל הוא לא. הוא רק מחכה שאתה תחליט מה לעשות איתו...

בן: ואפשר עוד שאלה?

ציפור הנפש: אפשר בהחלט!

בן: ואם אני מפחד?

ציפור הנפש: ממה?

בן: אם לדוגמא הולכת להיוולד לי אחות קטנה, ואבא ואמא כל הזמן
מדברים עליה וקונים לה כבר דברים, אפילו שהיא עוד לא נולדה
ומחלקים את החדר שלי לשניים ו -

ציפור הנפש: ואתה פוחד ש - ?

בן: שאבא ואמא יאהבו אותה יותר, שהיא תשבור לי את כל הצעצועים,
שהיא תקבל את כל המתנות, ש -

ציפור הנפש: עכשיו זהו זמן הבחירה:

איך להגיב? בטוב או ברע?

איך לנהוג ומה לעשות?

ואיך לנתב החוצה את כל הרגשות?

אם אחות חדשה גורמת לפחדים,

אתה יכול:

נשמע קול צופר, המכסה את דברי ציפור הנפש -

או שאולי

שוב נשמע קול הצופר, ודבריה של הציפור נבלעים -

ואולי

נשמע הצופר בשלישית, אל הבמה נכנס המאחד, אור מציף את הבמה, הציפור "נבלעת" בתוכו ובן מתעצבן על כך שלא שמע את דבריה.

תמונה עשירית

המיילדת מגיעה עם תינוקת אל המאחד הניצב מתחת לעץ, מוכן ומזומן. הוא מציץ לרגע בתינוקת, משהו לוכד את עיניו. הוא מביט בה שוב, ואז מביט בפניו של בן. הוא מחייך, גם המיילדת מבחינה בדימיון בין התינוקת שעתידה להיוולד לבן. הוא ממהר אליהם ומציץ בתינוקת.

בן: זאת...?

הם מחייכים אליו

בן: זאת אחותי הקטנה?

לוקח לו מספר שניות להתעשת. הוא מדבר אל הציפור שבו (שאינה נראית).

בן: ציפור שלי, ציפור הנפש שלי... בבקשה תפתחי את... לא, לא, לא את

מגירת הקנאה... תפתחי את מגרת האהבה

(הוא ממתין רגע, ואז חיוך מתפשט על פניו, הוא נושק לאחותו)

ואת מגירת הדאגה -

(הוא ממתין רגע, ואז ניגש אל התינוקת ומכסה אותה טוב יותר)

ואת מגירת ההתרגשות -

(הוא ממתין רגע ואז מקיף את המאחד, המיילדת והתינוקת בריצה

ודילוגים)

ואת מגירת העצב, כי אני כבר לא בן יחיד...

(הוא ממתין רגע, ואז משפיל מבט)

ואת מגירת הפחד

(הוא מתקרב אל המיילדת כמבקש חיבוק עידוד, והיא מחבקת אותו)

ועכשיו מספיק עם הפחד, אני מבקש, ציפור נפש שלי, שתפתחי את

מגירת ה"איזה כיף להיות אח גדול"!

(הוא ממתין רגע, ואז הוא צוחק צחוק גדול)

המאחד בוחר ציפור מהעץ, ונושאת הציפורים אוספת אותה בגאווה ומציגה אותה בפני בן. בן מחייך ומאשר, והציפור מובלת למפגש עם התינוקת.

בן: אל תדאגי, אני אשמור עלייך, על שתיכן.
אני אלמד אותך להקשיב לציפור שלך,
ומה לעשות עם כל הרגשות שבתוך המגירות,
וגם איך לכדרר, ולקלוע לסל ו–

המיילדת מביטה בו מופתעת

בן: זה חשוב, לא?

בזמן שהמאחד מטמין את הציפור בין הבדים העוטפים את אחותו של בן, הוא אומר –

המאחד: עמוק עמוק בתוך הגוף שוכנת לה הנפש,
איש עוד לא ראה אותה,
אבל כולם יודעים שהיא קיימת,
ולא סתם יודעים שהיא קיימת,
יודעים גם מה יש בתוכה.

בתוך הנפש,

במרכזה,

עומדת לה על רגל אחת

בן: ציפור!

המאחד: ציפור ששמה -

בן: ציפור הנפש!

המאחד: והיא מרגישה כל מה שאנחנו מרגישים –

הם משתתקים, ומתוך השקט נשמע קול צחוקה של התינוקת וקול ציוץ הציפור – וכולם מחייכים.

בן: ועוד אף פעם,

אף פעם לא נולד אדם

שלא היתה לו נפש.

בן ניגש למיילדת ומחבק אותה.

המיילדת: כי הנפש נכנסת לתוכנו ברגע בו אנו נולדים

הוא ניגש לנושאת הציפורים ומחבק אותה.

נושאת הציפורים: ואינה עוזבת אותנו,

אף לא פעם אחת.

המאחד מצטרף, עומד מול בן, השניים מתחבקים, בן פונה לצאת. המיילדת מוסרת לו את אחותו.
הוא מאמץ אותה לחיקו, מגופף לשלושה והם מגופפים חזרה.

המאחד: יש מי ששומע אותה לעיתים קרובות,

יש מי ששומע אותה לעיתים רחוקות,

ויש מי ששומע אותה

רק פעם אחת בחיים.

בן נעלם והשלושה נראים מוקסמים מהמפגש איתו. את חלומם בהקיץ מעיר הצופר המעיד כי תינוק
חדש אמור להיוולד, וכך על רקע המולת העבודה הרגילה, יורד החושך על הבמה.